

УДК 342.7:323.2:352.07

В. Чернолуцький

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН: ФУНКЦІЯ І ПОВНОВАЖЕННЯ МІСЦЕВОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Визначено зміст функції місцевої державної адміністрації щодо забезпечення додержання комплексу політичних прав і свобод громадян. Розглянуто проблематику забезпечення політичних прав та свобод людини та громадянина як основне завдання здійснення адміністративної та адміністративно-територіальної реформи в умовах сучасної України.

Ключові слова: місцева державна адміністрація, функції місцевої державної адміністрації, забезпечення додержання політичних прав і свобод громадян, політичні права і свободи громадян.

Актуальність вивчення проблематики виконання функції щодо забезпечення прав і свобод людини органами державної влади набуває особливого значення в умовах реалізації курсу на модернізацію нашої держави. У Щорічному посланні Президента України (2012 р.) зазначалось, що на сучасному етапі розвитку України “конституційні норми прямої дії, особливо в частині прав і свобод громадян, мають бути основою рішень усіх органів влади” [1]. У зв’язку з цим цілком логічним є підхід, коли в умовах підготовки та проведення адміністративної та адміністративно-територіальної реформи основною метою перетворень стає забезпечення прав людини та громадянина [2]. Відповідно до Конституції України головним обов’язком держави є утвердження і забезпечення прав і свобод людини, а права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності нашої держави [3]. Ця ідея як принцип визначає ключову вимогу до організації та діяльності усіх без винятку органів державної влади. Так, забезпечення додержання прав і свобод громадян визначено в Основному Законі однією з функцій місцевих державних адміністрацій (МДА) [4].

Як відомо, одним із важливих елементів системи прав і свобод громадянина є комплекс політичних прав і свобод. Для визначення адекватних засобів їх реалізації в діяльності місцевої державної адміністрації необхідно насамперед з’ясувати зміст функції цього органу виконавчої влади.

Розробка теоретичних аспектів визначення і реалізації функцій органів виконавчої влади традиційно розглядається як важливе з наукової і практичної точки зору завдання теорії державного управління і адміністративно-правової науки. Ще в радянський період були роботи, присвячені цьому питанню (починаючи з 50-х років і особливо у 70 – 80-ті рр. ХХ ст.). Спеціально це питання досліджували В. Авер’янов, І. Бачило, В. Вишняков, Ю. Козлов, Б. Курашвілі, Б. Лазарев, Н. Нижник, М. Піскотин, Л. Симонян, Д. Цабрія, Ц. Ямпольская та інші. У працях цих авторів розглядаються питання сутності, видів, ролі, класифікації органів державної влади.

Вивченню реалізації функції щодо забезпечення прав і свобод громадянина органами публічної влади присвячені роботи В. Авер’янова, О. Бандурки, Ю. Битяка, В. Букача, Р. Зуєва, І. Іерусалімової, В. Колпакова, Я. Лазура, О. Негодченка, А. Олійника, А. Романової, М. Тищенко, К. Толкачова, О. Ярмиша. Окремим аспектам теми

присвячені публікації М. Міняйла, С. Лопатіна, О. Пабата, А. Грабильнікова, О. Чуб, Л. Лазаренко, К. Волинки тощо. Функції і діяльність місцевих державних адміністрацій стали предметом дослідження таких вчених, як В. Величко, Т. Гаман, М. Добкін, С. Давтян, Ю. Кальниш, Ю. Мельник, В. Надрага, Л. Покрова, А. Сухорукова, О. Сушинський, Л. Хомич, О. Хохленко, С. Чистов та інші. Водночас поза увагою науковців залишилися питання аналізу змістовного наповнення функції місцевої державної адміністрації щодо забезпечення політичних прав і свобод громадян.

Метою публікації є визначення змісту функції місцевої державної адміністрації щодо забезпечення додержання політичних прав і свобод громадян та повноважень, які надані місцевим державним адміністраціям для реалізації цієї функції. Викладення основного матеріалу передбачає послідовний розгляд трьох основних питань: визначення місця функції забезпечення політичних прав і свобод громадян у системі функцій місцевих державних адміністрацій; окреслення кола політичних прав і свобод; визначення повноважень місцевих державних адміністрацій щодо забезпечення політичних прав і свобод громадян.

Термін “функція” походить від латинського слова “functio”, яке означає “виконання, здійснення” [5]. Вважають, що поняття “функції” введено у науковий обіг німецьким філософом, логіком і математиком Г. Лейбніцем [6]. Термін функція використовується у значенні: “...роль, яку певний соціальний інститут виконує відносно потреб суспільної системи... залежність, яка прослідковується між різними соціальними процесами”. У науковій літературі термін “функція”, на думку В. Авер’янова, найчастіше використовується як назва та/або характеристика напрямку діяльності, як узагальнююча характеристика сутності завдань і цілей діяльності кого-небудь або призначення чого-небудь [7].

Відомий спеціаліст у сфері теорії державного управління доктор юридичних наук Г. Атаманчук пропонує розрізняти предмет, зміст і засоби реалізації функцій управління. Так, він вважає, що предмет функцій управління вказує на сторони, аспекти, прояви суспільної системи, на які направлено керуючий вплив держави або її органів. Зміст функцій управління висловлює смисл і особливості керуючого впливу. Спосіб реалізації функції розкриває засоби (можливості) збереження або перетворення управлінських взаємозв’язків, які закладені у цій функції. Г. Атаманчук також традиційно пропонує розрізняти функції державного управління і управлінські функції державних органів [8]. Специфіка обох видів функцій представлена у табл. 1.

Таблиця 1

Функції державного управління і управлінські функції державних органів

Критерії	Функції державного управління	Управлінські функції державних органів
Суб’єкт впливу	Спрямовані на реалізацію повноважень держави	Здійснюється безпосередньо певним державним органом
Масштаб впливу	Реалізуються у масштабах всього суспільства та його великих підсистем	Спрямовані на окремі компоненти, ланки суспільства. Об’єм впливу визначається місцем органу у системі органів державної влади
Засоби реалізації	Забезпечуються усіма силами (можливостями) держави	Забезпечуються повноваженнями та організаційними можливостями, які надані цьому державному органу
Особливості	Відображають об’єктивні взаємозв’язки держави та суспільства	Встановлені у правовому статусі певного державного органу

Отже, згідно з таким підходом під управлінськими функціями державних органів розуміють юридично виражені управляючі впливи окремих державних органів або їх посадових осіб, які вони мають право і одночасно зобов'язані здійснювати стосовно визначених об'єктів управління.

У літературі описано декілька варіантів класифікації функцій державних органів, які побудовані за різними критеріями класифікацій. Так, наприклад, виокремлюють загальні і специфічні функції, внутрішні і зовнішні. До загальних функцій традиційно належать організація, планування, регулювання, кадрове забезпечення, контроль [9]. Функція забезпечення прав і свобод громадянина не завжди, але згадується у певних авторських класифікаціях. Так, доктор юридичних наук К. Бельский вважає, що ця функція належить до групи функцій виконавчої влади першого рівня (“які мають глобальне значення для життя суспільства і виникають із субстанційної природи цієї влади”) [10]. Згідно з цим автором, належать до цієї групи ще дві функції: 1) охорона громадського порядку і забезпечення національної безпеки; 2) діяльність з управління економікою, фінансами, культурою, наукою, освітою, охороною здоров'я, обороною, внутрішніми і зовнішніми справами держави. На думку доктора наук з державного управління П. Надолішнього, функція забезпечення прав і свобод людини належить до групи зовнішніх і основних (головних) функцій державного управління [11]. Таким чином, залежно від типу класифікації функцій державного управління, державних органів, цю функцію або взагалі не згадують серед основних, або вважають однією з ключових функцій. За цього доцільно зазначити, що у ліберальній ідеологічній традиції забезпечення прав і свобод людини розглядається як основне завдання держави. Саме такий підхід закріплено у чинній Конституції України. Тому, якщо розглядати функції державних органів як похідну від функцій держави, державного управління, то функція забезпечення прав і свобод людини автоматично має посідати основне місце серед функцій органів виконавчої влади.

Як вже зазначалось, Конституція України визначила основні напрями діяльності місцевих державних адміністрацій, серед них є функція “забезпечення додержання прав і свобод громадян”. Для розуміння змісту цієї функції доцільно розкрити цей термін, надати його визначення. На думку автора, під “забезпеченням додержання прав і свобод громадян” потрібно розуміти функцію місцевої державної адміністрації, яка полягає у задоволенні потреб громадян у точному здійсненні їх прав і свобод, що закріплені Конституцією та законами України, у створенні надійних умов для цього, гарантуванні реалізації прав і свобод громадян, забезпеченні захисту громадян України від порушення їх прав і свобод. Оскільки у нашому випадку йдеться про забезпечення додержання саме політичних прав і свобод, тому для подальшого дослідження необхідно з'ясувати зміст комплексу цих прав і свобод громадян.

Для визначення переліку політичних прав звернемось до документів міжнародних організацій. Міжнародні стандарти прав людини містить документ ООН “Загальна декларація прав людини” (1948 р.) [12]. Говорячи про політичні права, насамперед, необхідно згадати Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [13] і Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Саме ці документи є головними юридично обов'язковими документами, що застосовуються майже в усьому світі. В Україні Міжнародний пакт про громадянські і політичні права ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII (2148-08) від 19.10.1973 р. Разом з “Загальною декларацією прав людини” обидва пакти становлять Міжнародний білль про права. У Європі ключовим документом з прав людини є “Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод” (інша назва –

Європейська конвенція про права людини). Вона прийнята всіма державами-членами Ради Європи, оскільки це одна з обов'язкових умов членства в цій європейській міжурядовій організації. Україна як країна-член Ради Європи визнає для себе обов'язковість цього документа [14]. Таким чином, джерелом інформації про політичні права і свободи в Україні є Конституція України, а також Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.

Аналіз цих документів свідчить, що у найповнішому вигляді комплекс політичних прав становлять: 1) право на свободу слова й інформації; 2) право на мирні збори (мітинги, демонстрації); 3) право на політичні об'єднання; 4) право на участь в управлінні державними справами (зокрема, право на вільні вибори, референдуми, доступ до державної служби і служби в органах місцевого самоврядування); 5) право на петиції (звернення до органів публічної влади). Доцільно зазначити, що право на свободу світогляду і релігії не завжди відносять до групи політичних прав, а зараховують його до групи громадянських прав. Критерієм для цього, очевидно, має бути та обставина, наскільки це право сприяє участі громадян у політичному процесі.

Визначаючи предмет і засоби реалізації будь-якої функції місцевої державної адміністрації, необхідно насамперед окреслити правовий статус цього органу. Відповідно до Конституції України [15] місцеві державні адміністрації здійснюють виконавчу владу в областях і районах, містах Києві та Севастополі. Таким чином, місцева державна адміністрація є одним з органів виконавчої влади. Голови місцевих державних адміністрацій під час здійснення своїх повноважень відповідальні перед Президентом України і Кабінетом Міністрів України, підзвітні та підконтрольні органам виконавчої влади вищого рівня (зокрема центральним органам виконавчої влади). Як орган виконавчої влади місцева державна адміністрація забезпечує, передусім, виконання законодавства України. Окрім того, Основний Закон встановлює, що організація, повноваження і порядок діяльності органів виконавчої влади визначаються Конституцією і законами України, тому відповідь на питання про предмет і засоби реалізації будь-якої функції місцевої державної адміністрації визначаються нормами чинного законодавства. Далі розглянемо основні повноваження місцевих державних адміністрацій у сфері забезпечення окремих політичних прав і свобод громадян.

Відносини щодо реалізації *права громадян на свободу слова і інформації* регулюються Конституцією України, законами України "Про інформацію", "Про доступ до публічної інформації", "Про державну таємницю", "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації" тощо. Так, відповідно до Закону України "Про інформацію" обов'язком місцевих державних адміністрацій як суб'єктів владних повноважень є інформування громадськості та засобів масової інформації (далі – ЗМІ) про свою діяльність і прийняті рішення; визначення спеціальних підрозділів або відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації, а також здійснення державного контролю за додержанням законодавства про інформацію [16]. Конкретні шляхи забезпечення доступу до публічної інформації в органах державної влади встановлює відповідний Закон України. Так, згідно з Законом України "Про доступ до публічної інформації" місцеві державні адміністрації як суб'єкти владних повноважень (розпорядники інформації) зобов'язані: 1) оприлюднювати інформацію про свою діяльність та прийняті рішення; 2) систематично вести облік документів, що знаходяться в їхньому володінні; 3) вести облік запитів на інформацію; 4) визначати спеціальні місця

для роботи запитувачів з документами чи їх копіями, а також надавати право запитувачам робити виписки з них, фотографувати, копіювати, сканувати їх, записувати на будь-які носії інформації тощо; 5) мати спеціальні структурні підрозділи або призначати відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації; 6) надавати достовірну, точну та повну інформацію, а також у разі потреби перевіряти правильність та об'єктивність наданої інформації [17].

Відносини щодо реалізації закріпленого Конституцією України *права громадян збиратись мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації* не мають досить належного досконалого правового регулювання [18]. Зазначимо лише, що особливі повноваження тут мають місцеві державні адміністрації міста Києва та Севастополя. Конституція України передбачає, що про проведення мирних зборів завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування [19]. Згідно з Законом України “Про місцеве самоврядування” вирішення питань про проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій, спортивних, видовищних та інших масових заходів; здійснення контролю за забезпеченням під час їх проведення громадського порядку віднесено до делегованих повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад [20]. Оскільки місцеві державні адміністрації у Києві та Севастополі виконують функції виконавчих органів відповідних міських рад, вони мають вирішувати ці питання.

Відносини щодо реалізації *права на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації* регулюються Конституцією України, законами України “Про політичні партії в Україні”, “Про громадські об'єднання”. За цього Основним Законом забороняється створення і діяльність організаційних структур політичних партій в органах виконавчої влади [21].

Функцію місцевої державної адміністрації щодо забезпечення дотримання цього права доцільно розглядати у двох напрямках. З одного боку, стосовно громадян України на підвідомчій території (зовнішній напрямок); з іншого – стосовно державних службовців, які обіймають посади у місцевій державній адміністрації (внутрішній напрямок). У останньому напрямку забезпечується право державних службовців на участь у професійних спілках. Згідно з Законом України “Про місцеві державні адміністрації” ці органи виконавчої влади взаємодіють з політичними партіями, громадськими організаціями для забезпечення прав і свобод громадян, задоволення їх інтересів з урахуванням загальнодержавних і місцевих інтересів, сприяють виконанню статутних завдань та забезпечують додержання законних прав таких об'єднань громадян [22]. Своєю чергою, політичні партії, громадські організації, професійні спілки та їх об'єднання можуть вносити пропозиції з питань їх діяльності на розгляд місцевих державних адміністрацій, мають право брати участь у розгляді внесених ними пропозицій шляхом надання необхідних пояснень та обґрунтувань. Відповідно місцеві державні адміністрації зобов'язані забезпечити організаційні та інші можливості для реалізації цього права політичних партій.

Право на участь в управлінні державними справами є комплексом низки політичних прав. До нього належать: 1) право на участь у виборах; 2) право на участь у референдумах; 3) право на державну службу; 4) право на службу в органах місцевого самоврядування; 5) право брати участь в управлінні державними справами у вузькому розумінні (вносити пропозиції, приймати участь у виробленні управлінських рішень, здійснювати громадську експертизу тощо). Реалізація функції щодо забезпечення додержання цього права місцевою державною адміністрацією, як і у попередньому випадку, також може розглядатись у двох напрямках: внутрішньому та зовнішньому.

Відносини щодо реалізації цього права регулюються комплексом нормативно-правових актів: Конституція України; Закони України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”, “Про вибори народних депутатів України”, “Про вибори Президента України”, “Про Державний реєстр виборців”, “Про всеукраїнський референдум”, закони України “Про державну службу”, “Про службу в органах місцевого самоврядування”, Постанова Кабінет Міністрів України № 996 від 03.11.2010 р. “Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики”, Постанова Кабінет Міністрів України № 976 від 05.11.2008 р. “Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади”.

Відносини щодо реалізації *права на петицію або на звернення* (зауваження, скарги та пропозиції) регулюється Законом України “Про звернення громадян”. Як підкреслюється у преамбулі цього закону, “закон забезпечує громадянам України можливості для участі в управлінні державними і громадськими справами, для впливу на поліпшення роботи органів державної влади, ... для відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення” [23]. Громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов’язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення [24]. Якщо питання, порушені в одержаному органом державної влади або посадовими особами зверненні, не належать до їх повноважень, воно в термін не більше п’яти днів пересилається ними за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що повідомляється громадянину, який подав звернення [25]. Для якісного забезпечення реалізації права на звернення місцеві державні адміністрації мають бути озброєні належним організаційним, людським та матеріальним забезпеченням, яке відповідає сучасним потребам громадян.

Проведений автором аналіз дає підстави для низки висновків.

У сучасній науковій літературі існують різні підходи до розуміння місця діяльності з забезпечення додержання прав і свобод людини у системі функцій місцевих державних адміністрацій: від замовчування її серед функцій місцевої державної адміністрації до визначення як такої, що належить до найбільш важливих функцій. На думку автора, якщо розглядати діяльність з забезпечення прав і свобод людини як основне завдання держави (що і відображено у тексті чинної Конституції України), то цю функцію доцільно вважати ключовою серед функцій органів виконавчої влади, загалом, і місцевих державних адміністрацій зокрема.

Під забезпеченням додержання політичних прав і свобод громадян, на думку автора, потрібно розуміти функцію місцевої державної адміністрації, яка полягає у задоволенні потреб громадян у точному здійсненні їх політичних прав і свобод, що закріплені Конституцією та законами України, міжнародними документами, які набули ратифікації у встановленому порядку, у створенні надійних умов для цього, гарантуванні реалізації політичних прав і свобод громадян, забезпеченні захисту громадян України від небезпеки порушення цих прав і свобод. У найбільш повному вигляді комплекс політичних прав складається з: права на свободу слова й інформації; права на мирні збори (мітинги, демонстрації); права на політичні об’єднання; права на участь в управлінні державними справами, зокрема право на вільні вибори, референдуми, доступ до державної служби і служби в органах місцевого самоврядування; права на звернення.

Результати систематизації чинного законодавства України з питань повноважень місцевих державних адміністрацій у сфері забезпечення політичних прав і свобод громадян представлені у табл. 2.

Таблиця 2

**Повноваження місцевих державних адміністрацій
щодо забезпечення політичних прав і свобод громадян**

Право на свободу думки і слова, на вільне вираження поглядів і переконань
– забезпечувати виконання законодавства про свободу думки і слова, свободу світогляду і віросповідання
Право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір
– здійснювати заходи щодо організації правового інформування і виховання населення; – здійснювати на відповідних територіях державний контроль за: додержанням законодавства про державну таємницю та інформацію, додержанням законодавства про Національний архівний фонд та архівні установи; – інформувати громадськість та ЗМІ про свою діяльність і прийняті рішення; – визначати спеціальні підрозділи або відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації, здійснення державного контролю за додержанням законодавства про інформацію; – виконувати обов’язки суб’єктів розпорядження інформацією щодо забезпечення доступу до публічної інформації; – виконувати вимоги законодавства щодо забезпечення висвітлення діяльності МДА у ЗМІ; – забезпечувати доступ до архівних фондів; – забороняється втручання у професійну діяльність журналістів, контроль за змістом поширюваної інформації
Право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування
Повноваження МДА у містах Київ та Севастополь, які виконують функції виконавчих органів відповідних міських рад: – вирішувати відповідно до закону питання про проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій, спортивних, видовищних та інших масових заходів; здійснення контролю за забезпеченням при їх проведенні громадського порядку; – звертатись за умов визначених законодавством до окружного адміністративного суду за своїм місцезнаходженням із позовною заявою про заборону заходів чи про інше обмеження права на мирні зібрання (щодо місця чи часу їх проведення тощо)
Право на свободу об’єднання у політичні партії та громадські організації
– здійснювати взаємодію з політичними партіями, громадськими організаціями для забезпечення прав і свобод громадян, задоволення їх політичних та інших інтересів з урахуванням загальнодержавних і місцевих інтересів, сприяють виконанню статутних завдань та забезпечують додержання законних прав таких об’єднань громадян; – не допускати створення і діяльність організаційних структур політичних партій в органах виконавчої влади; – органам державної влади, їх посадовим особам заборонено у своєму ставленні виокремлювати певні політичні партії чи надавати їм привілеї, а також сприяти політичним партіям, якщо інше не передбачено законом, у провадженні їх діяльності; – особи, уповноважені на виконання функцій держави, мають виконувати свої службові повноваження політично неупереджено, уникати демонстрації у будь-якому вигляді власних політичних переконань або поглядів, не використовувати службові повноваження в інтересах політичних партій чи їх осередків або окремих політиків

Право брати участь в управлінні державними справами
<ul style="list-style-type: none"> – утворювати консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи та комісії, а також визначати їх завдання, функції та персональний склад; – здійснювати виконання законодавства щодо організації і проведення громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади
Рівне право доступу до державної служби і служби і в органах місцевого самоврядування
<ul style="list-style-type: none"> – оприлюднювати інформацію про вакансії, порядок та умови проходження конкурсу на заміщення вакантних посад; – забезпечувати виконання законодавства про державну службу щодо прийому та просуванню по державній службі; – забезпечувати виконання законодавства про обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності для державних службовців
Право вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування
<ul style="list-style-type: none"> – брати участь у вирішенні питань проведення виборів у межах, визначених законодавством; – забезпечувати здійснення заходів щодо ведення Державного реєстру виборців відповідно до закону; – голови обласних державних адміністрацій у випадках, передбачених законом, можуть порушувати перед Верховною Радою України питання про призначення Верховною Радою України позачергових виборів сільської, селищної, міської, районної в місті, районної, обласної ради, сільського, селищного, міського голови
Право брати участь у всеукраїнському та місцевих референдумах
<ul style="list-style-type: none"> – брати участь у вирішенні питань референдумів у межах, визначених законодавством; – забезпечувати здійснення заходів щодо ведення Державного реєстру виборців відповідно до закону; – здійснювати внесення з боку відповідної обласної (м. Києва, м. Севастополя) державної адміністрації подань до окружної комісії референдуму щодо утворення звичайних дільниць у разі, якщо у встановлений законом термін не надійшли подання з боку органів місцевого самоврядування; – здійснювати внесення з боку районної державної адміністрації або виконавчих комітетів міських, районних у містах (у разі їх створення) рад подань до окружної комісії референдуму щодо утворення спеціальних дільниць з проведення референдуму; – здійснювати внесення звернення з боку районної державної адміністрації до Центральної виборчої комісії щодо утворення спеціальної дільниці з проведення референдуму у разі утворення нового стаціонарного лікувального закладу, установи кримінально-виконавчої системи чи іншого закладу (установи) з тимчасовим перебуванням учасників всеукраїнського референдуму з обмеженими можливостями пересування; – здійснювати внесення пропозицій до Центральної виборчої комісії про склад окружної комісії референдуму у разі, якщо у встановлений законодавством термін не надійшли подання щодо складу окружної комісії референдуму з боку Голови Верховної Ради Автономної Республіки Крим, голів обласних рад, м. Києва та м. Севастополя; – здійснювати внесення пропозицій з боку мда до окружної комісії референдуму щодо складу дільничної комісії референдуму, якщо подання не надійшли у встановлений законом термін з боку органів місцевого самоврядування; – здійснювати внесення подання до відповідної комісії референдуму про включення іншого представника до складу комісії у разі достротермінового припинення повноважень члена комісії референдуму в останній день перед днем голосування чи в день голосування

Закінчення табл. 2

Право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування
<ul style="list-style-type: none">
– забезпечувати розгляд звернень громадян та їх об'єднань;
– контролювати стан роботи щодо розгляду звернень громадян в органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в організаціях і установах, розташованих на відповідній території;
– здійснювати розгляд пропозицій (зауважень) та повідомляти громадянина про результати розгляду;
– розглядати об'єктивно і вчасно заяви (клопотання), перевіряти викладені в них факти, приймати рішення відповідно до чинного законодавства і забезпечувати їх виконання, повідомляти громадян про наслідки розгляду заяв (клопотань);
– об'єктивно, всебічно і вчасно перевіряти заяви чи скарги

Подальше дослідження цієї теми потребує вивчення стану реалізації повноважень місцевих державних адміністрацій щодо забезпечення політичних прав і свобод, а також аналізу ресурсного забезпечення (правового, матеріально-технічного, людського, організаційного тощо) органів державної влади для виконання цієї функції.

Література

1. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році [Текст] : Щорічне послання Президента України до Верховної Ради України. — К. : НІСД, 2012. — С. 141.
2. Модернізація України – наш стратегічний вибір [Текст] : Щорічне послання Президента України до Верховної Ради України. — К. : [б. в.], 2011. — С. 19, 20; 23.
3. Конституція України [Текст]. — Х. : Право, 2011. — Ст. 3.
4. Там само. — Ст. 119.
5. Енциклопедія державного управління [Текст] : у 8 т. Т. 2 : Методологія державного управління / наук.-ред. кол. : Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) [та ін.] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. — К. : НАДУ, 2011. — С. 662.
6. Философский энциклопедический словарь [Текст] / редкол. : С. С. Зверинцев, Э. А. Араб-оглы, Л.Ф. Ильичев [и др.]. — 2-е изд. — М. : Сов. Энциклопедия, 1989. — С. 719.
7. Державне управління : проблеми адміністративно-правової теорії та практики [Текст] / В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, Ю. П. Битяк та ін. ; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. — К. : Факт, 2003. — С. 101.
8. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления [Текст] : курс лекц. / Г. В. Атаманчук. — М. : Юрид. лит., 1997. — С. 121, 122.
9. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики... — С. 109.
10. Бельский К. С. О функциях исполнительной власти / К. С. Бельский // Государство и право [Текст]. — 1997. — № 3. — С. 14—21.
11. Державне управління: основи теорії, історія і практика [Текст] : навч. посіб. / В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній, М. М. Іжа [та ін.] / за заг. ред. Надолішнього П. І., Бакуменка В. Д. — Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. — С. 162.
12. Загальна декларація прав людини: історія та сучасний розвиток [Текст] / Українська академія наук [та ін.]. — К. : ВЦ УНА, 2004. — 32 с.

13. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій [Текст] / упоряд. Т. Яблонська. — 3-е вид., доп. і перероб. — К. : [б. в.], 2002. — С. 13—23.
14. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції : Закон України // Відомості Верховної Ради України [Текст]. — 1997. — № 40. — Ст. 263.
15. Конституція України... — Ст. 118—120.
16. Про інформацію: Закон України № 2657-ХІІ від 02.10.1992 р. // Голос України [Текст]. — 1992. — 13 листоп. — Ст. 6.
17. Про доступ до публічної інформації: Закон України № 2939-VI від 13.01.2011 р. // Офіційний вісник України [Текст]. — 2011. — № 10. — Ст. 6.
18. Щодо правового регулювання проведення мирних заходів [Електронний ресурс] : Лист Мін'юсту України № 1823-0-1-09-18 від 26.11.2009 р. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v823-323-09>.
19. Конституція України... — Ст. 39.
20. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України № 280/97 від 21.05.1997 р. // Голос України [Текст]. — 1997. — 12 черв. — Ст. 38.
21. Конституція України... — Ст. 37.
22. Про місцеві державні адміністрації : Закон України № 586-XIV від 09.04.1999 р. // Голос України [Текст]. — 1999. — 12 трав. — Ст. 37.
23. Про звернення громадян : Закон України № 393/96-ВР від 02.10.1996 р. // Відомості Верховної Ради України [Текст]. — 1996. — № 47. — Ст. 1—7.
24. Там само. — Ст. 1.
25. Там само. — Ст. 7.

V. Chornolutskyi

ENSURING OF CITIZENS' POLITICAL RIGHTS AND FREEDOMS: FUNCTION AND POWERS OF LOCAL STATE ADMINISTRATION

The function of the local state administration in the ensuring of political rights and freedoms of citizens is defined. This issue has specific interest because the ensuring of citizens' rights and freedoms are considered as the main task of current administrative and administrative-territorial reform in Ukraine.

Key words: local state administration, functions of local state administration, ensuring of political rights and freedoms, political rights and freedoms of citizens.